

► ANALİZ / ABDULKADİR TOK

MAVİ MARMARA'DAN SUMUD FİLOLARINA: KÜRESEL İNSANİ AKTİVİZM VE YENİ DAYANIŞMA BİÇİMLERİ

www.insamer.com
info@insamer.com

İNSAMER
İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Giriş

Gazze'ye yönelik abluka, sınır geçişleri, hava ve deniz ulaşımı, gıda, ilaç, yakıt ve insani yardım akışı üzerindeki kapsamlı kısıtlamalar nedeniyle, sivil nüfusun yaşam koşullarını doğrudan etkileyen süreklileşmiş bir insani ve hukuki kriz alanı meydana getirmiştir. Bu nedenle Gazze meselesi, yalnızca askeri güvenlik veya siyasi çatışma ekseninde ele alınabilecek bir sorun değildir; aynı zamanda insan hakları hukuku, uluslararası insancıl hukuk ve sivillerin korunmasına ilişkin temel normlar bakımından da değerlendirilmesi gereken çok katmanlı bir meseledir. Özellikle sivillerin temel ihtiyaçlara erişimi, insani yardımın ulaştırılması, orantılılık ilkesi ve kolektif cezalandırma yasağı gibi normatif çerçeveler dikkate alındığında, ablukanın hukuki meşruiyeti ile insani sonuçları arasındaki ilişkinin daha yakından incelenmesi zorunlu hale gelmektedir. Bu bağlamda Gazze'ye yönelik sivil dayanışma girişimleri, yalnızca yardım ulaştırma çabaları olarak değil, aynı zamanda uluslararası hukukun uygulanabilirliğini ve uluslararası toplumun sorumluluğunu görünür kılan müdahaleler olarak da önem kazanmaktadır. Bunun yanında Gazze'de ortaya çıkan mevcut durumun, yalnızca abluka hukukuna ilişkin tartışmalarla sınırlı kalmayıp, uluslararası ceza hukuku bakımından daha ağır ihlal iddialarını da gündeme taşıdığı görülmektedir.

Sumud Filosu, bu tartışmanın merkezinde yer alan güncel örneklerden biridir. Farklı ülkelerden aktivistleri, hukukçuları ve sivil toplum aktörlerini bir araya getiren bu girişim, bir yönüyle Gazze'deki insani yıkıma dikkat çekmeyi, diğer yönüyle ise ablukanın normalleştirilmesine karşı ulusötesi bir kamusal duyarlılık üretmeyi amaçlamaktadır. Bu yönüyle Sumud, yalnızca deniz yoluyla yardım ulaştırmayı hedefleyen bir organizasyon olarak değil, ablukanın hukukiliği, sivil-

lerin korunması ve insani yardımın engellenmesi gibi meseleleri uluslararası gündeme taşıyan sivil bir hukuk-politika müdahalesi olarak değerlendirilmelidir. Çalışmanın temel argümanı, Sumud Filosu'nun yalnızca sembolik bir dayanışma girişimi değil, aynı zamanda Gazze ablukasının uluslararası hukuk bakımından doğurduğu yapısal sorunları görünür kılan sınır aşan bir insani aktivizm pratiği olduğudur. Bu çerçevede çalışma, önce Gazze ablukasının tarihsel arka planını ele almakta; ardından Mavi Marmara'dan Sumud'a uzanan deniz temelli dayanışma hattını incelemekte; son olarak ise filonun uluslararası hukuk ve küresel insani aktivizm bakımından taşıdığı anlamı tartışmaktadır.

Gazze Ablukasının Tarihsel Arka Planı: İlk Kuşatmadan Günümüze

Gazze'ye yönelik abluka, bir anda ortaya çıkan geçici bir güvenlik tedbiri değil, yıllar içinde kurumsallaşmış ve sivil hayatın hemen her alanına nüfuz etmiş çok katmanlı bir kuşatma düzenidir. 2000'li yılların ortalarından itibaren giderek sertleşen bu süreç, özellikle 2007 sonrasında kara sınırları, hava sahası ve deniz hattı üzerindeki denetimin yoğunlaşmasıyla daha belirgin hale gelmiştir. Bu dönemden itibaren Gazze'ye giriş çıkışların sınırlandırılması, mal ve hizmet dolaşımının kısıtlanması ve temel yaşam araçlarına erişimin idari ve askeri kontrol mekanizmalarına bağlanması, ablukanın yalnızca belli bir çatışma anına özgü tedbirler bütünü olmadığını, süreklilik kazanan bir yönetim pratiğine dönüştüğünü göstermektedir. Bu yönüyle abluka, sadece dış çevreleme veya askeri denetim anlamına gelmemekte, aynı zamanda sivil nüfusun günlük yaşam koşullarını belirleyen yapısal bir müdahale rejimi üretmektedir.¹

Bu kuşatma rejiminin etkileri, hareket özgürlüğünün sınırlandırılmasıyla sınırlı kalmamış, sağlık hizmetlerine erişim, temiz su temini, enerji kullanımı, eğitim faaliyetleri, barınma imkânları ve temel tüketim maddelerine ulaşım gibi yaşamsal alanlara da sirayet etmiştir. Dolayısıyla Gazze'de ortaya çıkan tablo, yalnızca güvenlik kaynaklı bir kısıtlama rejimi olarak değil, sivil nüfusun yaşamını uzun süreli ve sistematik biçimde etkileyen bir mahrumiyet yapısı olarak değerlendirilmelidir. Ablukanın bu niteliği, onu klasik anlamda geçici ve dar kapsamlı bir askeri önlem olmaktan çıkararak, insani sonuçları bakımından sürekli olarak yeniden üretilen bir kriz alanına dönüştürmüştür. Bu nedenle Gazze örneğinde tartışılması gereken husus, yalnızca belirli sınır tedbirlerinin mevcudiyeti değil, bu tedbirlerin zaman içinde sivil hayatın sürdürülebilirliğini hangi ölçüde aşındırdığıdır.²

¹ Merve Aksoy Ercümen, "Uluslararası Hukukta Abluka ve Gazze Şeridi", İNSAMER, 22.02.2016. https://www.insamer.com/tr/uluslararasi-hukukta-abluka-ve-gazze-seridi_257.html

² Duman, F. (2016). Gazze Deniz Ablukası. Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi, 1(1), 1-13. <https://izlik.org/JA92JX79CB>

İsrail, söz konusu uygulamayı büyük ölçüde güvenlik gerekçeleriyle savunmuş, özellikle roket saldırıları ve silahlı grupların faaliyetlerini gerekçe göstererek ablukanın zorunlu bir tedbir olduğunu ileri sürmüştür. Bununla birlikte uluslararası hukuk bakımından belirleyici mesele, bir güvenlik gerekçesinin ileri sürülüp sürülmediği değil, bu gerekçenin siviller üzerinde doğurduğu sonuçların kapsamı, sürekliliği ve orantısızdır. Nitekim uluslararası kamuoyunda Gazze ablukası, yalnızca siyasi bir ihtilaf veya askeri tedbir olarak değil, sivillerin korunması, insani yardıma erişim, orantılılık ilkesi ve kolektif cezalandırma yasağı bakımından ciddi hukuki sorunlar doğuran bir uygulama olarak tartışılmaktadır. Başka bir ifadeyle sorun, ablukanın salt ilan edilmiş bir güvenlik önlemi olup olmadığı değil, fiili sonuçlarının bütün bir sivil nüfus üzerinde yaygın ve süreklileşmiş bir mahrumiyet üretip üretmediğidir. Tam da bu nedenle Gazze'ye yönelik deniz temelli dayanışma girişimlerini anlamak için, bunları yalnızca güncel bir insani yardım çabası olarak değil, uzun süredir devam eden ve giderek olağanlaştırılmak istenen bir kuşatma rejimine yöneltmiş sivil itiraz biçimleri olarak değerlendirmek gerekir. Sumud Filosu da bu tarihsel arka plan içerisinde, ablukanın hukuki ve insani sonuçlarını görünür kılmaya çalışan güncel bir müdahale örneği olarak anlam kazanmaktadır.

Mavi Marmara'dan Madleen ve Hanzala'ya: Küresel Sumud Filosu'nun Tarihsel Sürekliliği ve Küreselliği

Sumud Filosu'nu doğru değerlendirebilmek için onu tek başına ortaya çıkmış münferit bir girişim olarak değil, Gazze'ye deniz yoluyla ulaşmayı hedefleyen daha geniş bir insani dayanışma hattının güncel halkası olarak ele almak gerekir. Bu hat yalnızca Mavi Marmara ile başlamamış, daha önce de daha sınırlı ölçeklerde çeşitli sivil deniz girişimleriyle şekillenmiştir. Bununla birlikte Mavi Marmara, bu süreklilik içinde uluslararası kamuoyunun dikkatini en yoğun biçimde üzerine çeken, ablukanın hukuki mahiyeti ile sivillerin korunması meselesini küresel ölçekte görünür kılan tarihsel bir eşik niteliği taşımaktadır. Bu yönüyle Mavi Marmara, Gazze'ye insani yardım ulaştırmayı amaçlayan bir sivil organizasyon olmanın ötesinde, deniz temelli dayanışma girişimlerinin hukuki ve siyasi anlamını uluslararası kamuoyunun merkezine taşıyan dönüştürücü bir müdahale olarak önem kazanmıştır.

Bu nedenle Sumud Filosu etrafında oluşan ilgi ve duyarlılık, yalnızca güncel insani krizin yarattığı tepkiyle açıklanamaz. Aynı zamanda daha önceki deniz dayanışması girişimlerinin bıraktığı hukuki hafıza, kamusal görünürlük ve ulusötesi sivil mobilizasyon deneyimiyle de ilişkilidir. Mavi Marmara'dan Sumud'a uzanan çizgide bir süreklilikten söz edilecekse, bu süreklilik yalnızca sembolik değil, normatif ve eylemsel düzeylerde de anlaşılmalıdır. Normatif düzeyde sürekli-

lik, Gazze ablukasının meşruiyetine yönelik itirazın ve sivillerin korunmasına ilişkin taleplerin devamlılığında ortaya çıkmaktadır. Eylemsel düzeyde süreklilik ise deniz yoluyla yardım ulaştırma iradesinin, ablukanın fiili sonuçlarını görünür kılan bir sivil müdahale biçimi olarak yeniden ortaya çıkmasında somutlaşmaktadır. Kamusal düzeyde ise bu girişimler, Gazze'deki insani tablonun olağanlaştırılmasına karşı uluslararası kamuoyunda tanıklık, görünürlük ve tartışma üretme işlevi görmektedir. Bu bakımdan Sumud, geçmişteki girişimlerin basit bir tekrarı değil, onların ürettiği hukuki ve siyasal mirasın güncel koşullarda yeniden biçimlenmiş halidir.³

Madleen ve Hanzala gibi isimler de bu sürekliliğin hem sembolik hem de kurumsal olmayan küresel niteliğini görünür kılmaktadır. Bu örnekler, Gazze ile dayanışmanın belirli bir ülkeye, tek bir kuruma ya da belirli bir döneme ait istisnai tepkilerden ibaret olmadığını, aksine sınır aşan sivil ağlar tarafından taşınan daha geniş bir sorumluluk alanı ürettiğini göstermektedir. Farklı ülkelerden aktivistlerin, hukukçuların, sağlık çalışanlarının ve sivil toplum temsilcilerinin ortak bir insani talep etrafında bir araya gelmesi, Gazze meselesinin yalnızca bölgesel bir siyasal ihtilaf olarak değil, evrensel hukuk normları, insani koruma ilkeleri ve uluslararası toplumun sorumluluğu bakımından ortak bir normatif sınıma olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır. Bu açıdan Sumud Filosu, Mavi Marmara ile görünür hale gelen deniz temelli insani dayanışma repertuarını güncelleyen, genişleten ve çok uluslu bir sivil çerçeveye taşıyan güncel bir örnek niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla Sumud'un tarihsel anlamı, yalnızca belirli bir yardım girişimini temsil etmesinde değil, aynı zamanda Gazze ablukasına yönelik itirazın uluslararası hukuk, kamusal görünürlük ve küresel sivil dayanışma eksenlerinde süreklilik kazandığını göstermesinde yatmaktadır.

Sumud Filosu'nun Hukuki Boyutu: Uluslararası Hukuk Açısından Meşruiyet ve İsrail'in Yaklaşımı

Sumud Filosu'nun hukuki niteliği değerlendirilirken, bu girişimin öncelikle insani yardım amacı taşıyan sivil bir oluşum olduğu dikkate alınmalıdır. Uluslararası insancıl hukukta sivillerin korunması, insani yardımın ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması ve yaşam için zorunlu malzemelere erişimin keyfi biçimde engellenmemesi temel ilkeler arasında yer almaktadır. Bu nedenle Gazze'ye gıda, ilaç ve benzeri temel yardım malzemeleri ulaştırmayı amaçlayan sivil nitelikli bir filonun hukuki durumu, yalnızca siyasi niyetler ya da güvenlik eksenli yorumlar üzerinden değil,

³ Akpınar, M. "Sumud Filosu: Abluka, Direniş Ve Küresel Vicdanın Denizlerdeki Yansıması", Kriter Dergi <https://kriterdergi.com/dosya-ortadogu/sumud-filosu-abluka-direnis-ve-kuresel-vicdanin-denizlerdeki-yansimasi>

yardımın amacı, niteliği ve siviller üzerindeki etkisi üzerinden değerlendirilmelidir. Özellikle ağır insani yoksunluk koşullarının bulunduğu bir yerde, yardım ulaştırmaya dönük sivil girişimlerin peşinen hukuka aykırı sayılması kolay değildir. Burada asıl mesele, güvenlik denetimi ile insani gereklilik arasında kurulacak hukuki dengenin nasıl belirleneceğidir.⁴

Tartışmanın en çetin boyutlarından biri, deniz ablukasının hukukiliği ile açık denizlerde sey-rüsefer serbestisi arasındaki ilişkinin nasıl kurulacağı sorunudur. Seyrüsefer serbestisi deniz hukukunun temel ilkelerinden biri olmakla birlikte, silahlı çatışma hukuku çerçevesinde belirli koşullar altında abluka uygulanabileceği de kabul edilmektedir. Ancak bir ablukanın yalnızca ilan edilmiş olması, onu kendiliğinden hukuka uygun hale getirmez. Hukuki değerlendirmede belirleyici olan husus, bu uygulamanın siviller üzerindeki sonuçları, insani yardım akışını ne ölçüde engellediği ve askeri amaç ile ortaya çıkan insani maliyet arasında makul bir dengenin bulunup bulunmadığıdır. Dolayısıyla Gazze bağlamındaki temel hukuki tartışma, sadece ablukanın varlığına değil, bu ablukanın fiili etkilerine odaklanmaktadır.⁵

Bu noktada Gazze örneğinde dikkat çeken husus, ablukanın yalnızca askeri nitelikli sevkiyatları denetleyen sınırlı bir tedbir olarak kalmaması, sivil yaşamın temel unsurlarını da doğrudan etkileyen geniş kapsamlı bir kuşatma rejimine dönüşmesidir. Gıda, ilaç, temiz su, yakıt, sağlık hizmetleri ve diğer zorunlu yaşam araçlarına erişimin ciddi biçimde sınırlandırılması, meseleyi yalnızca güvenlik politikası düzeyinde ele almayı yetersiz bırakmaktadır. Eğer bir uygulama sivil nüfusun yaşam koşullarını süreklileşmiş biçimde ağırlaştırıyor, temel ihtiyaçlara erişimi yapısal biçimde zorlaştırıyor ve insani yardımı fiilen etkisiz hale getiriyorsa, burada sivillerin korunması ilkesi, orantılılık ilkesi ve kolektif cezalandırma yasağı bakımından ciddi hukuki sorunlar ortaya çıkar. Bu nedenle Gazze'deki hukuki mesele, soyut güvenlik gerekçelerinden çok, sivil nüfus üzerinde meydana gelen somut ve sürekli sonuçlar üzerinden değerlendirilmelidir.

Sumud Filosu gibi girişimler tam da bu çerçevede önem kazanmaktadır. Çünkü bu filolar yalnızca yardım taşımaya amaçlayan sivil organizasyonlar değildir. Aynı zamanda ablukanın hukuk tarafından çizilen sınırlarının nerede başladığını ve nerede aşıldığını görünür kılan güncel

⁴ International Committee of the Red Cross. (1949). *Geneva Convention (IV) Relative To The Protection Of Civilian Persons In Time Of War: Article 23* (<https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/gciv-1949/article-23>)

Ayrıca Bkz: International Committee of the Red Cross. (2005). *Customary International Humanitarian Law: Rule 55. Access For Humanitarian Relief To Civilians In Need.* (<https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1/rule55>)

Ayrıca Bkz: International Committee of the Red Cross. (2005). *Customary International Humanitarian Law: Rule 53. Starvation As A Method Of Warfare* (<https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1/rule53>)

⁵ Cem Sar, "Devletler Hukukunda Deniz Ablukası," *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* 17, (1962), (https://doi.org/10.1501/SBFder_0000000767);

Ayrıca Bkz: United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, *The Gaza Strip: The Humanitarian Impact of the Blokede* (Fact Sheet, November 14, 2016), United Nations Information System on the Question of Palestine, (<https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-197474/>).

örneklerdir. Başka bir ifadeyle Sumud Filosu'nun hukuki boyutu, sadece gemilerin seyrüsefer statüsü veya denizdeki teknik konumu üzerinden değil, Gazze'deki insani durum, yardımın niteliği ve sivillerin korunmasına ilişkin yükümlülükler birlikte dikkate alınarak anlaşılabilir. Bu yönüyle Sumud, uluslararası hukukun soyut normları ile sahadaki insani gerçeklik arasındaki gerilimi somutlaştıran bir örnek niteliği taşımaktadır.⁶

İsrail ise bu tür girişimlere çoğunlukla güvenlik merkezli bir çerçeveden yaklaşmakta ve müdahalelerini silah kaçakçılığını önleme, abluka rejimini sürdürme ve çatışma ortamından doğabilecek riskleri bertaraf etme gerekçeleriyle savunmaktadır. Kuşkusuz uluslararası hukukta devletlerin güvenlik kayguları bütünüyle yok sayılmaz. Ancak bu durum, sivillerin temel ihtiyaçlara erişimini sistematik biçimde sınırlayan ve insani yardım akışını geniş ölçüde engelleyen bir uygulamanın otomatik olarak hukuka uygun kabul edilebileceği anlamına gelmez. Hukuki değerlendirme, güvenlik iddiasının ileri sürülmüş olmasından çok, bu iddianın doğurduğu sonuçların kapsamı, süresi ve siviller üzerindeki etkisi üzerinden yapılmalıdır. Gazze bağlamında ortaya çıkan tablo ise, meselenin yalnızca askeri risklerin denetlenmesiyle sınırlı olmadığını, daha geniş bir sivil yaşam alanının kuşatma altında tutulduğunu göstermektedir.

Bununla birlikte Gazze'de ortaya çıkan mevcut tablonun hukuki değerlendirmesi artık yalnızca abluka hukukuna ve insani yardımın engellenmesine ilişkin normlarla sınırlı tutulamaz. Özellikle 7 Ekim sonrasında çatışmaların yoğunlaşması, sivil ölümlerinin kitlesel boyut kazanması, geniş ölçekli yıkım, yerinden edilme, açlık ve temel yaşam koşullarının sistematik biçimde aşındırılması, meseleyi uluslararası ceza hukuku bakımından daha ağır bir inceleme alanına taşımıştır. Bu çerçevede Gazze'deki fiillerin yalnızca orantılılık veya sivillerin korunması ilkeleri bakımından değil, aynı zamanda soykırım suçunun unsurları ve korunan bir grubun yaşam koşullarını fiziksel varlığını tehdit edecek ölçüde tahrip eden uygulamalar bakımından da tartışıldığı görülmektedir. Dolayısıyla Sumud Filosu'na ilişkin hukuki değerlendirme, yalnızca bir deniz ablukasının sınırlarını değil, Gazze'deki yıkımın uluslararası hukuk düzeni içinde hangi en ağır yasaklar çerçevesinde ele alındığını da görünür kılan bir bağlam içinde anlaşılmalıdır.⁷

Bu nedenle Gazze ablukasına ilişkin hukuki tartışma, yalnızca devlet güvenliği ekseninde yürütülemez. Aynı zamanda sivillerin aç bırakılması, yaşamsal ihtiyaçlara erişimin kısıtlanması, insani yardımın engellenmesi ve bütün bir nüfusun sürekli baskı altında tutulmasının uluslararası

⁶ United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. (2016, November 14). *The Gaza Strip: The Humanitarian Impact Of The Blockade*, Fact sheet]. United Nations Information System on the Question of Palestine. (<https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-197474/>)

⁷ Ermiş, S, & Erden Kaya, E. (2024). İsrail ve Filistin Çatışmalarında Soykırım İddiaları Üzerine Tarihsel Bir İnceleme. *Anadolu Strateji Dergisi*, 6(2), 195-219. <https://izlik.org/JA23HM33PK>

hukuk bakımından doğurduğu sonuçlar da değerlendirilmelidir. Sumud Filosu'nun hukukiliği de ancak bu geniş çerçeve içinde anlam kazanmaktadır. Sonuç olarak burada sorun, yalnızca bir filonun denizdeki hareket serbestisi değil, insani yardımın engellenmesinin ve sivil nüfusun toplu biçimde mahrum bırakılmasının uluslararası hukuk bakımından ne ölçüde kabul edilebilir olduğudur.⁸

Sumud'un Küresel İnsani Aktivizme Etkisi ve Yeni Dayanışma Biçimleri

Sumud Filosu, yalnızca Gazze'ye yardım ulaştırmayı amaçlayan bir deniz girişimi olarak değil, aynı zamanda çağdaş küresel insani aktivizmin işleyiş biçimlerini görünür kılan somut bir örnek olarak değerlendirilmelidir. Farklı ülkelerden aktivistleri, sağlık çalışanlarını, hukukçuları, sendika temsilcilerini ve sivil toplum aktörlerini ortak bir insani talep etrafında bir araya getirmesi, bu girişimi klasik yardım organizasyonlarının ötesine taşımaktadır. Bu yönüyle Sumud, dayanışmanın yalnızca maddi yardım transferiyle sınırlı olmadığını, aynı zamanda sınır aşan sivil koordinasyon, ortak tanıklık üretimi ve uluslararası kamuoyuna dönük görünürlük stratejileri üzerinden de kurulduğunu göstermektedir. Dolayısıyla burada söz konusu olan, yalnızca belirli bir krize yönelik anlık bir tepki değil, insani müdahalenin küresel sivil ağlar aracılığıyla yeniden örgütlenmesine işaret eden daha geniş bir dayanışma pratiğidir.

Bu çerçevede Sumud Filosu'nun önemi, sadece taşıdığı yardım malzemelerinde değil, insani krizlerin uluslararası düzeyde nasıl görünür kılındığına ilişkin yeni yöntemleri ortaya koymasında da yatmaktadır. Filoya katılan farklı toplumsal ve mesleki aktörlerin ortak bir amaç etrafında buluşması, çağdaş insani aktivizmin giderek daha fazla çok aktörlü ve çok ölçekli bir nitelik kazandığını göstermektedir. Bu yeni dayanışma biçiminde yardım, tanıklık, medya görünürlüğü, hukuki dikkat oluşturma ve kamuoyu baskısı birbirinden ayrılan değil, birbirini tamamlayan unsurlar olarak işlemektedir. Bu nedenle Sumud, yalnızca yardım ulaştırmaya yönelik bir girişim değil, aynı zamanda Gazze'deki insani durumun olağanlaştırılmasına karşı uluslararası kamusal alanda müdahale üretmeye çalışan bir sivil mobilizasyon biçimi olarak da okunmalıdır.

Filoya yönelik müdahale sonrasında katılımcılar tarafından dile getirilen alıkonulma, kötü muamele ve temel ihtiyaçlardan mahrum bırakılma iddiaları da bu bağlamda yalnızca bireysel mağ-

⁸ International Committee of the Red Cross. (1949/2024). *Convention (IV) Relative To The Protection Of Civilian Persons In Time Of War. Geneva, 12 August 1949.* (<https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/gciv-1949>)

düriyet anlatıları olarak değerlendirilmemelidir. Bu tür beyanlar, çağdaş insani aktivizm içinde tanıklık temelli görünürlük üretiminin önemli bir parçası olarak işlev görmektedir. Başka bir ifadeyle burada tanıklık, yalnızca yaşanan olayların kayda geçirilmesi anlamına gelmemekte, aynı zamanda uluslararası hukukun ihlal edildiği iddialarına ilişkin dikkat oluşturma, denetim talebini güçlendirme ve kamuoyunda normatif hassasiyet üretme işlevi de taşımaktadır. Bu durum, Sumud benzeri girişimlerin yalnızca yardım koridoru açmaya çalışan pratikler değil, aynı zamanda ihlal iddialarını uluslararası tartışmanın konusu haline getiren sivil platformlar olarak da değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.⁹

Öte yandan Sumud Filosu'nun ortaya koyduğu dayanışma biçimi, devlet merkezli diplomatik kanalların sınırlı kaldığı durumlarda, sivil toplumun daha doğrudan ve daha görünür müdahale repertuarları geliştirebildiğini de göstermektedir. Burada dikkat çekici olan husus, dayanışmanın sadece protesto veya sembolik destek düzeyinde kalmaması, aynı zamanda bilgi dolaşımı, hukuki izleme, medya üretimi ve ulusötesi ağ kurma kapasitesiyle genişlemesidir. Bu anlamda Sumud, çağdaş insani aktivizmin yalnızca duygusal tepkiyle değil, örgütlü sivil koordinasyon, normatif iddia ve uluslararası görünürlük üretimi üzerinden de şekillendiğini ortaya koymaktadır. Böylece dayanışma, klasik anlamda yardım faaliyeti olmanın ötesine geçerek, hukuki ve kamusal sorumluluk çağrısı içeren çok katmanlı bir müdahale biçimine dönüşmektedir.

Bu noktada sivil inisiyatiflerin rolü yalnızca ahlaki tepki veya sembolik dayanışma düzeyinde değerlendirilmemelidir. Nitekim Mavi Marmara sonrasında uluslararası insan hakları bağlamında yapılan değerlendirmeler de, sivil girişimlerin insani yardımın ulaştırılması, ihlal iddialarının görünür kılınması ve uluslararası kamuoyunun harekete geçirilmesi bakımından önemli bir işleve sahip olduğunu göstermiştir. Bu tür girişimler, devletler arası çatışma ve diplomatik tıkanma koşullarında, insan hakları ve temel özgürlükler lehine dikkat üreten sivil müdahale biçimleri olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle Sumud Filosu, yalnızca güncel bir aktivizm örneği değil, aynı zamanda uluslararası insan hakları söylemiyle temas kuran sivil bir müdahale pratiği olarak da değerlendirilmelidir.

Bu bakımdan Sumud Filosu, Gazze bağlamında ortaya çıkan insani krizin yalnızca bölgesel bir mesele olarak değil, küresel sivil toplumun müdahil olduğu bir normatif ve kamusal alan ola-

⁹ Hürriyet. (2026, 30 Nisan). *Korsan Müdahale! İsrail Sumud Filosu'ndaki Türk Aktivistleri Alkoydu* (<https://www.hurriyet.com.tr/dunya/live-israilden-kuresel-sumud-filosuna-mudahale-18-tekneyle-irtibat-koptu-43162410>); Haberler.com. (2026, 23 Mayıs). *Küresel Sumud Filosu aktivistleri yaşadıklarını anlattı. İsrail'in Alkoyduğu Sumud Filosu Aktivistleri Ankarada Anlattı.* (<https://www.haberler.com/guncel/kuresel-sumud-filosu-aktivistleri-yasadiklarini-19876329-haberi/>); Anadolu Ajansı. (2026, 23 Mayıs). *Küresel Sumud Filosundan İsrail'in Aktivistlere Uyguladığı İşkence Ve Cinsel Saldırıya İlişkin Açıklama.* (<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kuresel-sumud-filosundan-israilin-aktivistlere-uyguladigi-iskence-ve-cinsel-saldiriya-iliskin-aciklama/3946191>)

rak da şekillendiğini göstermektedir. Filonun etkisi, doğrudan ulaştırılmak istenen yardım kadar, insani koruma, hukuki sorumluluk ve uluslararası dikkat üretimi arasındaki ilişkinin nasıl kurulduğunu açığa çıkarmasında da görülmektedir. Dolayısıyla Sumud örneği, küresel insani aktivizmin günümüzde yalnızca acil yardım sağlama çabasıyla değil, aynı zamanda görünürlük, kayıt altına alma, hukuki izleme ve sınır aşan dayanışma ağları kurma kapasitesiyle birlikte düşünülmeli gerektiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç

Gazze'ye yönelik abluka, bu çalışma boyunca ortaya konulduğu üzere, geçici ve sınırlı bir güvenlik tedbiri olarak açıklanamayacak ölçüde kapsamlı, süreklileşmiş ve sivil yaşamın temel unsurlarını doğrudan etkileyen bir kuşatma rejimine dönüşmüştür. Bu nedenle mesele, yalnızca siyasal çatışma veya askeri güvenlik ekseninde değerlendirilebilecek dar bir ihtilaf olarak görülemez. Aksine Gazze örneği, uluslararası insancıl hukukun sivillerin korunmasına ilişkin temel ilkeleri, insani yardımın ulaştırılması, orantılılık ilkesi ve kolektif cezalandırma yasağı bakımından çok katmanlı bir hukuk tartışmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda ablukanın hukukiliğine ilişkin değerlendirme, yalnızca ileri sürülen güvenlik gerekçeleri üzerinden değil, bu uygulamanın sivil nüfus üzerinde doğurduğu fiili sonuçlar üzerinden yapılmalıdır.

Bu çerçevede Sumud Filosu, yalnızca Gazze'ye yardım ulaştırmayı amaçlayan sivil bir girişim olarak değil, aynı zamanda ablukanın hukuki ve insani sonuçlarını görünür kılan güncel bir müdahale örneği olarak önem taşımaktadır. Çalışmada da gösterildiği üzere, Sumud'un anlamı yalnızca taşıdığı yardım malzemelerinde ya da deniz yoluyla kurduğu temasta değil, Gazze'deki insani durum ile uluslararası hukukun koruma normları arasındaki gerilimi görünür hale getirmesinde yatmaktadır. Eğer bir abluka, sivillerin yaşamsal ihtiyaçlara erişimini sistematik biçimde sınırlandırıyor ve insani yardımı fiilen etkisiz hale getiriyorsa, bu durumda hukuki tartışma yalnızca ablukanın varlığına değil, bu uygulamanın sınırlarına ve sonuçlarına yönelmek zorundadır. Bu bakımdan Sumud Filosu, hukukun soyut normları ile sahadaki insani gerçeklik arasındaki ilişkinin somut biçimde tartışılmasına imkân veren önemli bir örnek oluşturmaktadır.

Mavi Marmara'dan Sumud'a uzanan deniz temelli dayanışma hattı da, Gazze bağlamında ortaya çıkan sivil girişimlerin münferit değil, tarihsel bir süreklilik içinde değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu süreklilik, yalnızca sembolik bir hafızaya değil, aynı zamanda uluslararası hukuk ihlallerine karşı sivil görünürlük üretme, tanıklık etme ve kamusal dikkat oluşturma çabasına dayanmaktadır. Bu yönüyle Sumud, geçmişteki girişimlerin basit bir tekrarı değil, on-

ların oluşturduğu hukuki, kamusal ve insani mirasın güncel koşullarda yeniden şekillenmiş bir örneğidir.

Bununla bağlantılı olarak çalışma, çağdaş küresel insani aktivizmin yalnızca yardım ulaştırma faaliyetiyle sınırlı olmadığını da göstermektedir. Günümüzde sivil inisiyatif hareketleri, insani yardım, tanıklık üretimi, hukuki izleme, medya görünürlüğü ve ulusötesi dayanışma ağları kurma kapasitesini aynı anda taşıyan çok katmanlı müdahale biçimlerine dönüşmektedir. Sumud Filosu da bu yeni dayanışma biçimlerinin Gazze bağlamındaki dikkat çekici örneklerinden biridir. Özellikle devletlerin diplomatik ve siyasal sınırlar nedeniyle sınırlı kaldığı durumlarda, sivil inisiyatiflerin insani krizleri görünür kılma, hukuki sorumluluğu hatırlatma ve uluslararası kamuoyunda normatif dikkat üretme bakımından önemli bir işleve sahip olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak Sumud Filosu, Gazze'ye yönelik ablukanın yalnızca siyasi bir çevreleme politikası değil, aynı zamanda uluslararası hukukun uygulanabilirliğini sınayan ciddi bir insani ve normatif mesele olduğunu ortaya koymaktadır. Bu girişim, sivil dayanışmanın günümüzde yalnızca ahlaki bir tepki değil, aynı zamanda hukuki sorumluluk talebini görünür kılan bir müdahale biçimi haline geldiğini göstermesi bakımından önemlidir. Özellikle mevcut Gazze tablosunun uluslararası ceza hukuku bakımından daha ağır suç nitelendirmelerini gündeme taşıdığı düşünüldüğünde, bu tür sivil girişimlerin anlamı yalnızca ablukanın protestosu ile sınırlı kalmamakta, aynı zamanda en ağır uluslararası ihlal iddiaları karşısında geliştirilen kamusal ve hukuki bir duruş niteliği de kazanmaktadır. Dolayısıyla Gazze bağlamındaki tartışma, sadece güvenlik söylemleri üzerinden değil, sivillerin korunması, insani yardımın engellenmemesi ve uluslararası hukukun bağlayıcılığı temelinde yeniden düşünülmelidir. Sumud Filosu da tam bu noktada, küresel insani aktivizmin hukuki duyarlılık, sivil inisiyatif ve sınır aşan dayanışma eksenlerinde nasıl anlam kazandığını gösteren güçlü bir örnek olarak öne çıkmaktadır.